

**YAZILIŞININ 600. YILINDA BİR KUTLU DOĞUM ŞAHESERİ
ULUSLARARASI MEVLİD SEMPOZYUMU**

**TÜRKİYE
DİYANET VAKFI
YAYINLARI**

Bir Kutlu Doğum Şaheseri

MEVLİD ve
SÜLEYMAN ÇELEBİ

Editörler

Bilal Kemikli

Osman Çetin

Mevlid ve Süleyman Çelebi
Bilal Kemikli-Osman Çetin

Yayın No: 476

Sempozyum ve Paneller Serisi : 45

ISBN 978-975-389-649-8

10.06.Y.0005.476

Yayıncı Sertifika No: 15402

© Bütün Hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir.

1. Baskı, Eylül 2010, Ankara 1.000 Adet

İLK SAY Kurulu'nun 09.02.2010 tarih ve 2/5 sayılı kararıyla uygun görülmüş ve Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti'nin 16.02.2010 tarih ve 1333 /16 sayılı kararıyla basılmıştır.

Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi'nin dizgi, fotomekanik, ofset ve cilt tesislerinde hazırlanıp basılmıştır.

TÜRKİYE DİYANET VAKFI

Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi

Alınteri Bulvarı 1256 Sokak No:11

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0312. 354 91 31 (pbx) Faks:0 312 354 91 32

web: www.diyantevakfiyayin.com.tr.

e-posta: tdvyayin@diyanetvakfi.org.tr

BİR EDEBÎ TÜR OLARAK NA'TLAR

Prof. Dr. Emine YENİTERZİ

Selçuk Ü. Edebiyat Fakültesi, Konya

Peygamber nasıl insanın ufkuysa, na't da şiirin ufkudur.

Na't, Peygamber'in şiirle yapılmak istenen portresidir.

Na't, en ileri ve en mükemmel bir sevgi abidesidir.

Sezai Karakoç

Klasik Türk edebiyatının en belirgin ve yaygın özelliği, temelinde dinî kültüre yer vermesidir. Bu özellik kaynaklar, muhteva ve malzeme itibariyle bütün edebî tür ve şekillere hâkim olmuştur. Dinî konularda kaleme alınmış binlerce manzum ve mensur eser, dinî konuların terennüm edildiği onlarca tür,¹ dinî konularda olmasa bile dinî malzemenin kullanıldığı binlerce manzume bu görüşü ispat etmektedir. Türk edebiyatında örnekleri görülen manzum dinî türleri genel bir tasnifle beş gruba ayırmak mümkündür:

Cenab-ı Hakk'ı konu edinen türler: Esmâü'l-hüsnâ (muammâ ve şerhleri), tevhid, münâcât.

Kuran-ı Kerim'i konu edinen türler: Tercüme, tefsîr, kırk ayet, tecvîd, esmâ-i suver, fâl-i Kur'ân.

Hz. Peygamber'e dair türler: Na't, esmâ-i Nebî, sîre(siyer), Mevlid, hilye(şemâ'il-i şerîf), ahlâku'n-Nebî, mi'râc-nâme-mi'râciyye, mu'cizat-ı Nebî, gazavât-ı Nebî, hicretü'n-Nebî, vefâtü'n-Nebî, şefâat-nâme, bi'set-

¹ Bu konuda geniş bilgi için bk. Agâh Sırrı Levend, "Dinî Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, S. 371, Ankara, 1972: 35-80; Âmil Çelebioğlu, "Türk Edebiyatında Manzum Dinî Eserler", *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul, 1998: 349-365; Cemal Kurnaz, "Dinî Edebiyat Türleri ve Dinî Edebiyatımızın Bugünü Hakkında Düşünceler", *Kutlu Doğum Haftası II*, 1-7 Ekim 1990, Ankara, 1992: 107-111.

nâme, kırk hadis, yüz hadis, bin hadis, Kasîde-i Bürde ve Kasîde-i Bür'e tercüme ve tahmisleri, tıbb-ı Nebevî.

Dinî konularla ilgili diğer manzum türler: Peygamberler, dört halife, velileri konu edinen kısas, hilye ve gazavat-nâmeler; tezkiretü'l-evliyâ, menâkıb-nâme, Hz. Ali'nin vecizeleri, ahvâl-i kıyâmet, akâid, fıkıh, fazîlet-nâme, menâsikü'l-hac, maktel, ramazan-nâme-ramazaniyye, ıydiyye, Kâbe-nâme.

Tasavvufî ve ahlakî türler: Şathiyye, devriyye, hikmet, nefes, tarîkat-nâme, nasîhat-nâme(pend-nâme), fütüvvet-nâme.

Bu türler arasında en zengin çeşitliliğin Hz. Peygamber'le ilgili türlerde olduğu tasnifte de açıkça görülmektedir. Hz. Peygamber'i konu edinen türler içinde ise en geniş yeri, Hz. Peygamber'in vafına ve methine mahsus bir tür olan na'tlar alır.

Na't Kelimesinin Anlamı

Na't kelimesinin sözlük anlamı; "bir kimsede bulunan şeyleri vasfetmek, methetmek, vasf edilenin iyi ve güzel yönlerini anlatmak" şeklindedir. İstilah olarak da "Hz. Peygamber'i övmek, üstün özelliklerini dile getirmek, ona duyulan sevgi ve bağlılığı dile getirmek üzere yazılan şiir" manasına gelir. Kültürümüzde kelimenin sözlük anlamı ikinci planda kalmış, terim anlamı öne çıkmıştır. Ayrıca na'tların şiir tarzındaki yaygın telakkisine rağmen çok sayıda mensur örneği de mevcuttur. Diğer peygamberler, dört halife veya tarikat büyükleri için kaleme alınan övgülere de geçmişte yer yer na't başlığının verildiği görülmektedir.

Türk edebiyatında na't teriminin yerleşmiş olmasına mukabil, Arap edebiyatında bu tür için medh/medhiyye veya bedî'/bedî'yye(sanatlarla bezenmiş örnekleri); Fars edebiyatında da sitâyiş başlıkları kullanılmıştır.

Ayrıca insanların vefatından sonra kaleme alınan övgü amaçlı şiirlere ağıt, mersiye/resâ gibi isimler verilirken, Hz. Peygamber için yazılan şiirlere na't/medhiye gibi isimlerin verilmesinde dikkati çeken bir incelik de Yüce Peygamber'in daima hayatla bağlantılı, daima diri olduğu telakkisini vurgular.

Na't Türünün İlk Örnekleri

Hz. Peygamber'e sevgi ve bağlılık hislerinin söze döküldüğü ilk şiir, Yüce Peygamber'in dünyaya gelişinden yedi yüzyıl öncesine ait, Es'ad Ebû Kerîb el-Himyerî'nin² şu mısralarıdır:

Şüphesiz, yaratıkları yoktan var eden Allah tarafından bir resul, bir elçi olan Ahmed'e şehâdet ederim.

Ömrüm O'nun ömrüne yetişse, O'na vezir (yardımcı) olur, aynı zamanda amcaoğlu olurum.

Düşmanlarına karşı kılıçla savaşır, sinesinden elem ve kederi siler, ferahlatırdım.³

Asr-ı saadette kaleme alınan ilk na'tın, A'şâ(Meymûn b. Kays ö. 629?)'ya ait olduğu söylenir.⁴ Yazdığı kasideyi Hz. Peygamber'e sunmak için Yemen'den Hicaz'a gelir. Ancak Kureyşliler şairin yalnızca bir miktar dünyalık alabilmek için bu şiiri yazdığını öğrenince, A'şâ'ya yüz deve hediye ederler, şair de Medine'ye gitmekten ve kasidesini Hz. Peygamber'e sunmaktan vazgeçer. A'şâ'nın maddiyata dayanan tavrı ve samimiyetsizliği sebebiyle bu şiire fazlaca değer verilmez.

"Şuarâ'ü'n-Nebî" olarak tanınan Abdullâh bin Revâha(ö. 629), Ka'b bin Mâlik(ö. 670) ve Hassân bin Sâbit(ö. 680?) ile Âmir bin Sinân(İbnü'l-Ekvâ, ö. 628) ve Abdullah bin Abbâs(ö. 687-8) Arap edebiyatının ilk na't şairleridir. Ancak asr-ı saadette kaleme alınan na'tlar arasında en büyük şöhrete ve tesire sahip olan şiir, Ka'b bin Züheyr'(ö. 645?)in "Kasîde-i Bürde"sidir. İlginç hikâyesi ve Hz. Peygamber'in huzurunda okunup bizzat Yüce Peygamber tarafından şairin ödüllendirildiği bu kaside bütün İslam edebiyatlarında istisnâî bir öneme sahiptir.⁵

Türk Edebiyatında Na't

Türk edebiyatındaki ilk na't örneği, Yusuf Has Hâcib'in aynı zamanda ilk İslâmî Türk eseri olan **Kutadgu Bilig**'de(1069) yer alır.

² Bu şahsın MÖ 115-MS 525 yılları arasında Yemen'de hüküm süren el-Himyeriyyûn adlı Arap hanedanına mensup olması muhtemeldir.

³ Kâmil Miras, *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi*, C. VI, Ankara 1982: 45.

⁴ Zeki Mübârek, *el-Medâihu'n-Nebeviyye fi'l-Edebi'l-Arabî*, Mısır 1354:17.

⁵ Emine Yeniterzi, *Divan Şiirinde Na't*, Ankara 1993: 3-10.

Eserde tevhîd, na't ve dört halifenin övgüsünü ele alan tertip özelliğine uyularak "Yalavaç Aleyhi's-selâm Ögdisin Ayur" başlığı altında on beş beyitte Hz. Peygamber'in na'tına yer verilir. İlk Müslüman Türk devleti olan Karahanlılar döneminde başlangıcını tespit edebildiğimiz na't geleneği; Edîb Ahmed Yüknekî'nin *Atabetü'l-Hakâyik* ve Ahmed-i Yesevî'nin *Dîvân-ı Hikmet* adlı eserlerinden sonra Anadolu sahası dışında; birçok şair tarafından devam ettirilir. Bu sahada on beşinci yüzyılda Çağatay edebiyatının zirveye ulaşan şairi Ali Şîr Nevâî, divan ve mesnevîlerinin tamamı yanında mensur eserlerinde de yer verdiği birçok na'tla; na't şairi unvanına lâyık bir şahsiyet olarak değerlendirilebilir.

Anadolu'da; Mevlâna'nın Farsça, Yunus Emre'nin Türkçe na'tlarıyla bu tür on üçüncü asırdan itibaren; anonim, âşık ve tasavvufî halk edebiyatı, divan edebiyatı ve Tanzimat'tan günümüze kadar uzanan son dönem edebiyatımızda tahmin edilebileceğinden çok daha fazla sayıda, binlerce örnekle karşımıza çıkar. Klasik edebiyatımızda altı asır boyunca son derece zengin ve güçlü bir şair kadrosuyla devam ettirilen na't geleneğinin yaygınlığına dair en belirgin delil; mürettep divanlarında na'ta yer vermeyen şairlerin üç beş isimle sınırlı oluşudur.

Na't yazma geleneği Tanzimat'ın ilânıyla başlayıp günümüze kadar uzanan ve daha çok batı kültürünün tesiriyle gelişen edebiyatımızda yerini muhafaza ederken, günümüzde de bütün canlılığı ile devam etmektedir. Türkiye Diyanet Vakfı'nın 3 Ekim 1990'da Kutlu Doğum Haftası'nın açılışında sonucunu ilân ettiği, birinciliği Nurullah Genç'in aldığı Na't-ı Şerif Yarışmasına 2500 adet şiirin gönderilmesi; Türk milletinin gönlündeki Peygamber sevgisi ve edebî zevki içinde na'tlara verdiği yer için dikkat çekici bir örnektir.

Na't Şairleri

On yedinci yüzyılın ikinci yarısından itibaren edebiyatımızda na'tlardan müteşekkil divanlar görülmektedir. Himmetzâde Abdullah'(Abdî, 1640-1710)ın hurûf-ı hecâyâ göre kâfiyelenmiş 29 kaside ve diğer musammat na'tlarıyla *Dîvân-ı Nu'ût'u*⁶; Yahyâ Nazîm'(ö. 1727)in bütün nazım şekillerinde kaleme alınmış toplam 297 na'tının yer aldığı, beş mürettep divandan oluşan hacimli eseri⁷ bu

⁶ Abdulmecit İslamoğlu, "Himmetzâde Abdullah (Abdî), Hayatı, Eserleri ve *Dîvân-ı Nu'ût'u*", Ankara Üniversitesi SBE Yayınlanmamış YLT, Ankara 2003.

⁷ Nazîm, *Dîvân-ı Belâgat-Unvân-ı Yahyâ Nazîm*, İstanbul 1257.

tarzdaki eserlerin öncüleri kabul edilebilir. On sekizinci yüzyıl şairi Neccâr-zâde Rızâ' (ö. 1746)nın beş bölümden oluşan divanının da büyük kısmını gazel tarzındaki na'tlar teşkil eder.⁸ Salâhî-i Uşşâkî (1717-1782)nin Türkçe Divanı'nda ise 141 na't mevcuttur. Şairin Arapça ve Farsça divanlarındaki na'tlar eklenince bu sayı 200'ü geçer.⁹ Aynı gelenek on dokuzuncu yüzyılda Nazîfî (ö. 1860), Mehmed Fevzî (ö. 1900) ve Mehmed Tefkî (1826-1901)in eserlerinde de devam ettirilir.¹⁰

Şairleri Na't Yazmaya Sevk Eden Sebepler

Şairleri na't yazmaya sevk eden sebepleri; Yüce Peygamber'i övmekte Cenab-ı Hakk'a ve Kuran-ı Kerim'e uyma arzusu, O'na duyulan büyük sevgi, O'na olan bağlılığın ifadesi, şefaata talebi ve klasik şiirin tertip hususiyetlerine bağlamak mümkündür.

Hz. Peygamber'e duyulan sevgi:

Klasik şiirimiz büyük nispette sevgiye ve sevgiliye hasredilmiştir. Na'tlar ise sevgiyi terennüme en müsait türdür.

Muhabbetden Muhammed oldı hâsıl

Muhammedsiz muhabbetden ne hâsıl

Âhiret bâzârına vardukda eyler fâ'ide

Nakd-i aşkuñdur anuñ kim serverâ ser-mâyesi

Zâtî

Bu veciz beyitlerde de ifade edildiği gibi edebî kültürümüzde her mümin bir âşık, Hz. Peygamber ise tek maşuk-ı hakikî olarak telakki edilmiş; hem Allah'ın hem de insanların sevgilisi, Habibullah ve Habib-i İbâd olan Yüce Peygamber'e na'tlar vasıtasıyla arz-ı muhabbet ve methiye hisleri ifadeye çalışılmıştır. Bu arada şairler Hz. Peygamber'i tavsif ve tasvir amacıyla divan şiirinin bütün malzemesini, söz sanatlarını kullanmaya; dolayısıyla şairlik hünerlerini göstermeye imkân

⁸ Mehmet Özdemir, "Neccâr-zâde Rızâ Divanı'nın Edisyon Kritiği", Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE Yayınlanmamış YLT, Afyon 1999.

⁹ Mehmet Akkuş, Hz. Peygamber'e Na'tlar (Dîvân-ı Nu'ût-ı Salâhî), Ankara, 1999.

¹⁰ Mehmed Fevzî, et-Tevessülâtü'l-Fevziyye Fi-Nu'ûti'n-Nebeviyye, İstanbul t.y.; Es-Seyyid Mehmed Tefkî, Kasâ'id-i Tefkî, İstanbul 1304; Mehmet Elaldı, "Nazîf, Hayatı, Eserleri, Edebî Şahsiyeti ve Divanı'nın Tenkidli Metni", Selçuk Üniversitesi SBE Yayınlanmamış YLT, Konya 2005.

bulmuşlardır. Örneğin Hz. Peygamber'in fizikî özelliklerini konu edinirken edebî, dinî ve tasavvufî teşbihlerden önemli ölçüde faydalanan şairleri; "Ferd-i Bî-çûn u Çerâ" (niceliksiz ve niteliksiz) olan, benzeri ve zıddı bulunmayan Cenab-ı Hakk'a tevhidler yazmaktan ziyade na't vadisine sürükleyen önemli bir sebep de arz edilen özellik olmuştur.

Hz. Peygamber'i övmekte Cenab-ı Hakk'a ve Kuran-ı Kerim'e uyma arzusu:

Kuran-ı Kerim'de birçok ayette Hz. Peygamber'in ahlâkı, merhameti, üstün ve örnek şahsiyeti Cenab-ı Hakk'ın diliyle methedilir:

Bütün medhiyeler bir katredir bahr-i kemâlinden

Yüce şânında Hak medhiye inzâl etti Kur'ânı

Hüseyin Şemsi Ergüneş

"Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamber'e çok salâvat getirirler (överler). Ey inananlar, siz de O'na salâvat getirin ve tam bir teslimiyetle selam verin" (Ahzâb, 33/56) ayeti de müminleri Hz. Peygamber'e sevgi ve saygılarını dile getirmeye teşvik etmektedir:

Hakka pey-revlik edip kâ'ide-i medhinde

Eyledim eşk-i hacâletle bu yüzden inşâd

Nâbî

Klasik şiirimizin büyük üstadı Şeyh Gâlib bu konuya işaret ederken, Allah'a şirk koşmanın en büyük günah olduğunu hatırlatır ama şairane bir zekâ ve cüretle, Hz. Peygamber'i methetmekte yüce yaratıcıya ortak olmanın suç veya isyan sayılmayacağını dile getirir:

Senin medhinde şirket eylesem Mevlâya ma'zûrum

Bu bâbda cürm ü isyâna bakılmaz yâ Resûlallâh

Şeyh Gâlib

İşte bu yüzden şairler Hz. Peygamber'in övgüsünü şiir diliyle ifade etmeyi kendileri için zevkli bir görev addederler, hatta Cenab-ı Hakk'ın habibinin övgüsünü şair diliyle duymak için insanlara edebî zevk ve belâgat gibi meziyetler verdiğini belirtirler:

*Kim vermez idi kimseye Hak hüsn-i tabî'at
Halk etmez idi kimseyi kısım-ı bülegâdan*

*Gûş etmek eğer olmasa maksûd-ı İlâhî
Evsâf-ı dil-ârânı zebân-ı şu'arâdan
Nâbî*

Şairlerimiz Hz. Peygamber'in en büyük mucizesi olan Kuran-ı Kerim'i, onun şanını ilan eden bir methiye kabul ederken Cenab-ı Hakk'ın övdüğü o yüce zatı methetmekteki yetersizliklerini de itiraf ederler:

*Hazret-i Hakk olunca meddâhun
Nice medh eyleye seni Yahyâ
Şeyhülislâm Yahyâ*

*Sen vahy-i âsumân ile ettiğini ayân
Ben kim olam ki şi'r ile şerh ü beyân kılam
Şeyhülislam Kemâl Paşazâde*

Bu özellik na'tların devlet büyüklerine övgü için kaleme alınan kasidelerden ayrılan bir yönüdür. Kasidelerde şairler fahriyye bölümünde kendi şairlik kudretlerini överken, na'tlarda, Kelâmullah ile övülen bir şahsı methetmeye kimsenin gücünün yetmeyeceğini, İlâhî bir vahiy olan Kuran-ı Kerim yanında şiirin yetersiz kaldığını, şairlik güçlerinin de Yüce Peygamber'i övmeye aciz olduğunu belirtirler. Nâbî, konuyu şairane bir bakış açısıyla ele alarak Hz. Peygamber'in avucunda taşların tespiti ve ağaçların ona selâm vermesi mucizelerine işaretle; O'nun huzurunda taşların, bitkilerin bile dile gelmesinden cesaret alarak na't yazmaya cüret ettiğini söyler:

*Bende de cür'et-i medhin o memerdendir kim
Geldi nutk etti huzûrunda nebâtât u cemâd
Nâbî*

Yine de Yüce Peygamber'i methetmek Kevser suyu elde etmek için kuyu kazmaya benzetilir:

Ne haddim var senin medhin yazam ben

Nite Kevser için kuyu kazam ben

Mehmed (İşk-nâme)

Yüce Peygamber'in şefaatine nail olma isteği:

"Kasîde-i Bürde" şairi Ka'b bin Züheyr'in kasidesiyle hem ölümden kurtulması hem de Hz. Peygamber'in affına ve ihsanına nail olması, şairlere na'tlar vasıtasıyla şefaate ulaşma ilhamı vermiştir:

Cenâb-ı pâkini medh eyledükde bir kasîdeyle

Çü senden oldı Ka'b İbni Züheyre bürde ihsânı

Rızâyî midhatünde pey-rev-i Ka'b-ı mübârekdir

Visâl-i menzil-i maksûda n'ola olsa erzânî

Rızâyî

Çünkü Ka'b İbni Züheyryn günehin afv itdün

Müjde-i afv ile eyle bu günehkârı da şâd

Nâbî

Şairlerimizin talibi olduğu af ve ihsan, Hz. Peygamber'in mahşerde tecelli edecek olan şefaattir. Şefaate ümidi bütün na'tlarda en önemli muhteva hususiyeti olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla na'tlar yalnızca Peygamber methini konu edinen şiirler olmak dışında; şefaate istenilen "istişfâ" ve yardım dilenilen "istimdâd" türlerinin özelliklerini de gösterirler. Bu bakımdan na'tlar; Hz. İsa'nın can bağışlayıcı nefesi gibi her derde deva bilinmiş, özellikle günahkârların yegâne dermanı, cehennem korkusuna karşı Müslümanların sığınağı, adeta ateşe karşı bir muska kabul edilmiştir:

Ser-levh-i na't-ı nakş-ı cemâl-i Peyamberî

Kim hurz-ı cân-ı ümmet imiş havf-ı nârdan

İsmetî

Tâcîzâde Cafer Çelebi'nin;

Ey ser-firâz-ı halk etek senin el benim

Şol gün ki ola bir ayak üstünde bin ayak

sözleriyle tasvir ettiği mahşer günündeki müthiş hengâmede insanlar kendilerine bir şefaathçi arayacak ancak başvurdukları diğer peygamberler "nefsî nefsi" yani nefsim, kendim diyerek insanlara başka şefaathçi aramasını söyleyecek; bunun üzerine herkes Hz. Peygamber'e gidip Allah'ın en son ve en sevgili peygamberinden affolunmaları için şefaathini isteyeceklerdir. Âlemlere rahmet olarak gönderilen Yüce Peygamber; "Yâ Rab ümmetî, yâ Rab ümmetî" diyerek yalnızca ümmetinin kurtuluşunu dileyecek, "Makâm-ı Mahmûd"un sahibi olan, sözü Allah katında makbul olan şahlar şahının duası kabul edilecek ve şefaath hazinesi açılacaktır. Na'tlarda şairlerin büyük bir samimiyetle ifade ettikleri bu hadisenin en güzel tasvirini Şeyh Gâlib'in müseddes na'tında görürüz:

Ol dem ki velîlerle nebîler kala hayran

"Nefsî" deyü dehşetle kopa cümleden efgan

Ye's ile usâtın ola ahvâli perîşan

Destûr-ı şefâatle senindir yine meydan

Sen Ahmed ü Mahmûd u Muhammed'sin efendim

Hak'tan bize sultân-ı mü'eyyedsin efendim

Hz. Peygamber'e bağlılığın nişanı:

Şairleri na't yazmaya teşvik eden sebeplerden biri de Yüce Peygamber'e sevgi ve bağlılığını dile getirme, bu yolla himayesine mazhar olma dileğidir. Şeref Hanım'ın aşağıdaki beytinde bu istek açıkça belirtilir:

Na'tdan gerçi ümîd-i şu'arâ

İntisâb etmedir ey şâh sana

On beşinci yüzyıl şairi Mehmed de; sahralar kâğıt, ağaçlar kalem, denizler mürekkep olsa; melekler, insanlar ve cinler kıyamete kadar gece gündüz çalışsalar Yüce Peygamber'in na'tının binde birini yazamayacaklarını, ancak ona duyulan büyük sevgiden dolayı böyle bir âdet olduğunu hatırlatırken hoş bir hikâye anlatır. Hz. Yusuf pazarda

köle olarak satıldığı zaman, onun güzelliğini gören halk ağırlığınca altın teklif ederken yaşlı bir kadıncağız da elinde bir iki parça iplikle mezada yetişmek için koşmaktadır. O güzel için herkes evini barkını ortaya koyarken, kadıncağızın elindeki ipliği görenler ona gülünce kadın cevap verir:

Metâ'im ger kamunun kemteridir

Desinler Yûsuf'a bu müşterîdir

Tertip hususiyeti:

Na'tların bu derece yaygın olmasının bir diğer sebebi de bütün İslâm edebiyatlarında ortak bir tertip hususiyetine dayanır. Hacimli veya küçük, tıptan tarihe, coğrafyadan astronomiye kadar dinî, ilmî ve edebî bütün eserlere "hamdele" ve "salvele" ile başlanması İslâmî bir gelenektir. Bu meyanda mensur eserlerin mukaddimelerinde "salvele" yanında bazen birkaç cümle veya birkaç beyitle, bazen de müstakil bir bölüm hâlinde Hz. Peygamber'in na'tına yer verilmiştir. Manzum eserler olan divan ve mesnevîlerde ise tevhid ve münâcâttan sonra Hz. Peygamber methinde bir na'tın mevcudiyeti vazgeçilmez bir bölümdür. Bazı mürettep divanların mukaddime, tevhid, münâcât sırasına yer vermeden doğrudan na'tla başladığını da görürüz. Bunun yanında şairler divanlarında mukaddime(dîbâce)den başlayarak, hemen her bölümde ve bütün nazım şekilleriyle na'tlar kaleme almışlar; kaside, gazel, müstezâd, mesnevî, kı'ta, nazm, terci-i bend, terki-i bend, musammatların her çeşidi, rubaî, tuyuğ, müfred ve mısra şeklinde yazılan na'tlar divanların her bölümüne serpiştirilmiştir. Bu nazım şekillerindeki na'tların bütün örneklerini Yahyâ Nazîm(ö. 1727)'in beş divandan oluşan hacimli eserinde görmek mümkündür.

Na'tlarda Kullanılan Nazım Şekilleri

Bütün nazım şekilleriyle, hatta edebiyatımızda örnekleri nadiren görülen müsebbâ, müsemmen ve muaşşer gibi musammatlar, ayrıca her harften kâfiyeli bendlerle oluşturulan murabba ve terki-i bend gibi tamamen orijinal şekillerde kaleme alınan na'tlar şairlerin na't yazma ve bu vadiye yenilik getirme gayretlerinin bir göstergesidir.

Divanlarda na'tlarla ilgili dikkat çeken bir diğer husus da gazeliyyât bölümünün tertibindedir. Bu bölümde gazeller kafiye göre sıralanırken, her harfte yazılan gazeller gelişigüzel alınmayıp, tevhid, münâcât, na't veya ahlâkî-tasavvufî mahiyette olanları başta yer alır. Bu

sebeple birçok şair, kâfiye harfi değiştiği zaman ilk gazelin na't muhtevasında olmasına özen göstermiş; Yahyâ Nazîm ve Müştak Baba bu tertip hususiyetini gazeliyyat bölümünün tamamında;¹¹ Akşemseddin-zâde Hamdullah Hamdî, Zâtî, Fuzûlî, Rûhî-i Bağdâdî, Hayâlî, İffet-i Bursevî ve Seyyid Nigârî de bazı gazellerin başında uygulamışlardır.

Na'tların Kaynakları

Na'tların kaynağı öncelikle Kuran-ı Kerim'deki Hz. Peygamber'i över mahiyetteki ayetlerdir. Kuran-ı Kerim'de birçok ayette Hz. Peygamber'in ahlâkı, merhameti, her yönüyle üstün ve örnek şahsiyeti bizzat Cenab-ı Hakk'ın diliyle methedilir:

Andolsun size, içinizden bir peygamber geldi ki zahmet çekmeniz onu incitir ve üzer. Size çok düşkündür, müminlere çok merhametlidir, çok şefkatlidir. (Tevbe, 9/128)

Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik. (Enbiya, 21/107)

Sizin için Allah'ın resulünde pek güzel bir örnek vardır. (Ahzâb, 33/21)

Hiç şüphesiz büyük bir ahlâk üzeresin sen. (Kalem, 68/4)

Diğer yandan hadisler ve esmâ-i Nebî, sîre, Mevlid, hilye, ahlâku'n-Nebî, mi'râciyye, mu'cizat-ı Nebî, gazavât-ı Nebî, hicretü'n-Nebî ve şefâat-nâme gibi türler de na'tlar için kaynaktır.

Na'tlarda Muhteva

Na'tlar muhteva yönünden incelendiği zaman; şairlerin Hz. Peygamber'in isim ve sıfatlarını, kâinatın efendisi, yaratılışın gayesi, Cenab-ı Hakk'ın Habib'i olduğunu, örnek ahlâkını, üstün vasıflarını, fizikî özelliklerini, mucizelerini, miracını ve diğer peygamberlerden üstünlüğünü ayet ve hadis iktibaslarıyla ele aldıkları görülür. Özellikle na'tların son bölümünde günahkârlığını itiraf ederek şefaata talebinde bulunan şairler kıyamet gününün tasvirini, o çetin günde şefaata yetkisinin yalnızca Hz. Peygamber'e mahsus olduğunu, onun âlemlere rahmet olarak gönderildiğini ve Şefî'l-Müznibîn oluşunu vurgularlar. Divan şiirindeki na'tların Peygamber'e, âline ve ashabına salât ve selâmla bitirilmesi de yaygın bir muhteva hususiyetidir.

¹¹ Kemal Yavuz, "Müştak Baba ve Na'tları", *İlmî Araştırmalar*, S.5, İstanbul 1997: 259-277.

Günümüz na'tlarında bu klasik muhteva kısmen yer almaktadır. Muhteva yönüyle divan şiirindeki na'tlarla günümüzde yazılanlar karşılaştırıldığı zaman günümüz şairlerinin Hz. Peygamber'in hayatına dair siyer konularına daha fazla yer verdiği; ayrıca Kuran ve hadis kültüründen ziyade ağırlıklı olarak kendi hissiyatlarını dile getirdikleri dikkati çeker.

Na'tlarda Dikkat Edilen Bazı Hassasiyetler

Yukarıda da belirtildiği üzere divan şairleri bizzat Cenab-ı Hakk'ın methettiği en üstün insanı övmekte hürmetsizlik etmekten korkarak yazdıkları na'tların Hz. Peygamber'e layık olmadığı, O'nu gerektiği biçimde ifade etmede yetersiz olduklarını ifade ederler. Ayrıca na'tlarda Hz. Peygamber'i başka birine benzetmemek, yalnızca diğer peygamberlerle mukayese etmek ve neticede Yüce Peygamber'in üstünlüğünü vurgulamak esastır. Örneğin devlet büyüklerine kaside yazarken şairler memduhun lehine Şeh-nâme kahramanlarıyla kıyasta bulunurlar. Bu duruma na'tlarda rastlanmaz.¹²

Na'tlarda Hz. Peygamber'in fizikî özelliklerine geniş yer ayrılırken, "gamze"sinden söz edilmez. Gamze; göz ucuyla süzgül, yan bakış anlamına gelir ve divan şiirinde sevgiliye has bu bakış âşık üstünde çok büyük etki bırakır. Ancak kendisinden hiçbir eğrilik sudur etmeyen Yüce Peygamber hilyelerdeki tarifleriyle; bir şeye baktığı zaman yalnızca başını çevirerek değil, bütün vücuduyla o yöne dönmüş, ümmetine de beden dilinin bu hassas yaklaşımını tavsiye etmiştir.

Na'tlarda Dil ve Üslup

Na'tlar dil ve üslup yönünden incelendiği zaman, bütünüyle dinî bir tür olması hasebiyle İslâmî kültürde yer alan birçok Arapça ve Farsça kelime ve bu dillerdeki terkiplerin yer alması tabiidir. Ancak samimî bir sevginin ürünü olan, şefaat arzusunun ön plâna çıktığı ve lirizmin hâkim olduğu bu şiirlerde, şairlerin sanatkârlık gösterme iddiasına girmediği; na'tların genellikle sade bir dille kaleme alındıkları müşahede edilir. Üslupta şairler özentili, süslü ifadelerden kaçınmışlar, içten duygularını dile getirme gayreti sergilemişlerdir. Na't şairlerinin

¹² Nizâmî, "Delillerin en vâzih olan Kuran ile küfür ejderhasını bir vuruşta öldüren Nerimân" benzetmesini kullanır. Nizâmî, *Leylâ ve Mecnûn*, çev. Ali Nihad Tarlan, İstanbul 1985: 12.

methiyeye yönelik bir tür olan na'tlarda; hitâbî üslubu kullanmayı tercih etmeleri de lirizmi artıran bir özellik olmuştur.

Na't Türünün Meşhur Örnekleri

Klasik edebiyatımızdaki binlerce na't arasında şöhreti veya tesiriyle doruğa ulaşanları belirtmek gerekirse; Fuzûlî'nin; *Su Kasidesi*, Gâlib'in;

Sen Ahmed ü Mahmûd u Muhammedsin efendim

Hakdan bize sultân-ı mü'eyyedsin efendim

beyitleriyle müseddes-i mütekerrir şeklindeki na'tı ve Fehîm-i Kadîm'in;

Mihr ü meh kim devr iderler âlemi her rûz u şeb

Devr-i nâ-hemvâr-ı eflâke gülerler rûz u şeb

matlalı, daha çok edebî muhitlerde ün kazanan; Yahyâ Nazîm, Vahîd Mahtûmî, Neşâtî, Himmetzâde Abdullah, Şeyh Gâlib ve İzzet Molla gibi şairler tarafından tanzir edilen; *rûz u şeb* redifli na'tını vermek mümkündür. Ayrıca Nâbî'nin hac yolculuğunda Medine'ye girerken söylediği rivayet edilen;

Sakın terk-i edebden kûy-ı mahbûb-ı Hudâdur bu

Nazargâh-ı İlâhîdür makâm-ı Mustafâdur bu

matlalı gazeli ile Zâtî'nin;

Kâmetün ey bûstân-ı lâ-mekân pîrâyesi

Nûrdan bir serodür düşmez yire sâyesi

matlalı na'tı meşhurdur.

Dede Ömer Rûşenî'nin;

Çün doğup tutdı cihân yüzini hüsnün güneşi

Kim ola seomeye bu vech ile sen mâh-veşi

matlalı na'tına pek çok nazire yazılması yanında yirmi beş ayrı bestesinin olması, güftenin halk tarafından ne kadar sevildiğini ve benimsendiğini gösterir.

Tasavvufî halk edebiyatında ise Azîz Mahmûd Hüdâî'nin;

Kudûmiün rahmet ü zevk u safâdur yâ Resûlallâh

Zuhûrun derd-i uşşâka devâdur yâ Resûlallâh

beytiyle başlayan gazeli de aynı şekilde sevilen ve ilâhî olarak besteli okunan bir na'ttır.

Tanzimat'tan sonra gelişen edebiyatımızda Yaman Dede'(Abdülkadir Keçeoğlu, 1888-1962)nin;

Gönül hûn oldu şevkinden boyandım yâ Resûlallâh

Nasıl bilmem bu nîrâna dayandım yâ Resûlallâh

Ezel bezminde bir dinmez figândım yâ Resûlallâh

Cemâlinle ferahnâk et ki yandım yâ Resûlallâh

bendiyle başlayan manzumesi ve Arif Nihat Asya'(1902-1975)nin **Dualar ve Aminler'** de yer alan *Na't* başlıklı;

Seccaden kumlardı...

.....

Devirlerden, diyarlardan

Gelip göklerde buluşan

Ezanların vardı!

mısralarıyla devam eden şiiri büyük şöhrete sahiptir.

Hat ve Musıkîde Na'tlar

Na'tlar yalnızca edebî bir gelenek içinde kalmamış, güzel sanatlardan hat ve musıkîde de yer almıştır. Sözlü eserler grubuna giren na'tlar(tevşihler) hem cami hem de tekke musıkîsine dâhil olmuş; beğenilen, şöhret kazanan na'tlara ait beyitler de divan sayfalarından hat levhalarına taşınmıştır. Böylelikle Hz. Peygamber'e duyulan sevginin edebî örneği olan na'tlar, musıkî ve hat sanatıyla birleşmiş, millî zevkimizi yansıtan ölümsüz şaheserlere dönüşmüştür.

Nu'ût Mecmuaları-Antolojiler

Edebiyat araştırmaları için önemli kaynaklardan olan şiir mecmualarının bir kısmı yalnızca na'tlara ayrılmıştır. Başarılı kabul edilen veya şöhret kazanmış na'tların bir araya getirildiği *nu'ût mecmûalarının* mevcudiyeti, na'tların edebiyatımızdaki müstesna yerine işaret eder. On altı, on yedi, kısmen de on sekizinci yüzyıl şairlerinin na'tlarına yer veren bu mecmualardan bazıları aşağıda verilmektedir:

Mecmûa-i Nuût, Süleymaniye Ktp. Hamidiye, Nu: 1210.¹³

Nu'ût-ı Nebeviyye Mecmûası, Süleymaniye Ktp. Hamidiye, Nu: 1211.

Mecmûa-i Kasâid ve Nuût, Millet Ktp. Manzum, Nu: 773.

Mecmûa-i Nuût, Millet Ktp. Manzum, Nu: 779.

Mi'râciyye ve Na't-ı Şerîfler Mecmûası, Süleymaniye Ktp. Lala İsmail, Nu: 773.

Günümüzde ise bu mecmuaların yerini na't antolojileri almıştır.

Sonuç

Na'tlara dair çalışmalarımız sonucunda aşağıdaki tespitlere ulaşmak mümkündür.

1. Türk edebiyatı Hz. Peygamber'i konu edinen türler bakımından son derecede zengindir.

2. Hz. Peygamber'i konu edinen bütün türlerde O'nun övgüsü dolayısıyla na't muhtevası mevcuttur; na'tlarda da Hz. Peygamber'le ilgili türlere dair malzeme geniş yer tutar. Ancak na't, Yüce Peygamber'in övgüsünü ve ümmetinin O'na olan sevgisini dile getiren müstakil bir türdür ve edebiyatımızda Hz. Peygamber etrafında gelişen türler içinde en yaygın ve geniş yere sahiptir.

3. Hz. Peygamber dışında dünyada hiçbir şahıs için asırlar boyunca devam eden zengin bir edebî gelenek yoktur. Semavî kitaplarda bizzat Cenab-ı Hakk'ın diliyle övülen Yüce Peygamber'in övgüsü, O'na inananların samimi sevgi ve bağlılığı Hz. Peygamber henüz dünyaya gelmeden önce yazılmaya başlanmış, halen devam etmektedir.

¹³ Abdülbâkî adlı şahsın tertiplelediği, 52 şaire ait 103 na'tın mevcut olduğu bu mecmua tespitlerimize göre nuut mecmuaları içinde hacmi ve nüshalarının yaygınlığı ile değerli bir örnektir.

Na'tlar İçin Seçme Bibliyografya

- Abdulkadiroğlu, Abdulkerim, "Sofuzâde Mehmed Tefvik Efendi ve On Üç Naziresi - Yirmi İki Na'tı", *MÜ FEF Türklük Araştırmaları Dergisi Âmil Çelebioğlu Armağanı*, Y. 1991-92, S. 7, 1993: 53-90.
- Abdulkadiroğlu, Abdulkerim, "Sofuzâde Mehmed Tefvik Efendi ve On Üç Naziresi - Yirmi İki Na'tı", *Kültürümüzden Esintiler*, Ankara 1997: 410-415.
- Ahmed Es'ad, *Mir'ât-ı Muhammedî (Yâhud Safâ-yı Rûh)*, İstanbul 1302.
- Akar, Metin, *Su Kasidesi Şerhi*, Ankara 1994.
- Akkuş, Mehmet, "Sultan IV. Selim'in Mescid-i Nebevî'deki Dört Na'tı", *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, Y. 2, S. 5, Ocak 2001: 53-56.
- Akkuş, Mehmet, *Hiz. Peygamber'e Na'tlar (Dîvân-ı Nu'ût-ı Salâhî)*, Ankara, 1999.
- Alagöz, Osman, "Na't Geleneği ve Şefaat Ufku", *Sızıntı*, Kasım 1992 Y. 14, S. 166.
- Atik, Hikmet, "Aziz Mahmut Hüdâî'nin Bir Na'tinin Şerhi", *Uluslararası Aziz Mahmut Hüdâî Sempozyumu*, Üsküdar Belediyesi ve Aziz Mahmut Hüdâî Vakfı, İstanbul, 20-22 Mayıs 2005: 377- 381.
- Banarlı, Nihad Sami, "Türklerde Peygamber Sevgisi", *Yeşilay*, Kasım 1968, S. 420: 2-3.
- Bilgin, Azmi, "Mustafa Zekâyî Efendi'nin Hayatı, Edebî Kişiliği, Na'tları ve Oruç Baba'yla İlgisi", *Üsküdar Sempozyumu IV, 3-5 Kasım 2006 Bildiriler C.1*, İstanbul 2007: 561-585.
- Bilkan, Ali Fuat, "Türk Edebiyatında Peygamber Sevgisi Etrafında Gelişen Edebî Türler", *Yağmur*, Y. 4, S. 15, Nisan-Mayıs-Haziran 2002: 22.
- Budak, Ali-Belbağı, Ali, *Kâinâtın Efendisine Na't Antolojisi*, İstanbul 2004.
- Bulut, Ali, "Pertev Paşa ve Durr-i Musaffâ Na'tı", *Nüşa*, Y. 5, S. 18, Yaz 2005: 33-46.

- Canım, Rıdvan, "Divan Edebiyatında Tevhid, Na't ve Münâcâtlar", *İslâmî Edebiyat*, S. 4, Nisan-Mayıs-Haziran 1990: 9-59.
- Coşan, M. Esad, "Türk Edebiyatında Na'tlar", *Hakses (Hicret Özel Sayısı)*, Eylül-Ekim 1979, S.177-178: 37-39.
- Çalışkan, Adem, "Muallim Nâcî'nin Bir Na't-ı Şerîf'i ve Tahlili", *İslâmî Edebiyat*, S. 31, Ekim-Kasım-Aralık 1999: 43-47.
- Çalışkan, Adem, "Recâizâde Mahmud Ekrem'den Bir Na't ve Tahlili", *EKEV Akademi Dergisi*, Y. 8, S. 19, Bahar 2004: 331-348.
- Çalışkan, Adem, "Ziyâ Paşa'nın Na't-ı Şerifesi ve Açıklaması", *OMÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 9, 1997: 247-262.
- Çalışkan, Adem, *Fuzûlî'nin Su Kasidesi ve Şerhi*, Ankara 1992.
- Çetişli, İsmail, "Tanzimat Sonrası Türk Şiirinde Hz. Peygamber", *Kutlu Doğum Haftası Sempozyumu (Tebliğler)*, Isparta 1998: 279-298.
- Demirci, Mehmet, "Şerh-i Na't-i Hüdâyî (Kudûmün rahmet ü zevk u safâdır yâ Resûlallah)", *Uluslararası Aziz Mahmut Hüdâî Sempozyumu*, Üsküdar Belediyesi ve Aziz Mahmut Hüdâî Vakfı, İstanbul, 20-22 Mayıs 2005: 376.
- Dilçin, Cem, "Su Kasidesi'nin Bir Beytindeki 'Yaygın Yanlış' Üzerine", *Türkoloji Dergisi*, C. XIII, S. 1, Ankara 2000: 145-166.
- Dönmez, A.Osman, "Şiirin Burçlarında Açan Çiçek", *Sızıntı*, Ocak 2004.
- Eflatun, Muvaffak, "Değişik Bir Na't Örneği: Feyzî-i Kefevî'nin Müstezâd Kasidesi", *Millî Folklor*, C. 8, Y. 15, S.58, Yaz 2003: 132.
- Eraydın, Selçuk, "17. Asır Tevhid ve Na'tları", *Tohum*, Kasım 1972, S.73: 16-17.
- Eraydın, Selçuk, "XVII. Asırda Yazılan Divanlarındaki Tevhid ve Na'tlardaki Tasavvufî Remizler", Marmara Üniversitesi Yayınlanmamış DT, İstanbul 1984.
- Güngör, Zülfikar, "Hulûsî-i Dârendevî Dîvânı'nda Hz. Muhammed (S.A.V.), S. 46, Eylül-Ekim 2003.
- Günümüz Dilinden Hz. Peygamber'e Naatlar, Ankara 1991.

- Hacıtahiroğlu, Abdullah Öztemiz, **Hazret-i Peygamber'e Şiirler Antolojisi (Na'tlar)**, İstanbul 1966.
- İslamoğlu, Abdulmecit, **"Himmetzâde Abdullah (Abdî), Hayatı, Eserleri ve Dîvân-ı Nu'ûtu"**, Ankara Üniversitesi SBE Yayınlanmamış YLT, Ankara 2003.
- Kaplan, Mahmut, **"Divan Şiirinde Hz. Muhammed"**, *Divan Şiirinin Kıyısında*, Ankara 2003: 5-29.
- Kaplan, Mahmut, **"Klasik Türk Şiirinde Hz. Muhammed"**, *Divandan Seslenen Bilge Şair*, Ankara 2009: 104-130.
- Kasır, Hasan Ali, **Peygamber Şiirleri**, İstanbul 1997.
- Kavalcı, Osman, **"Divan Şiirinde Na'tlarda Dinî ve Tasavvufî Unsurlar"**, Atatürk Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış DT, Erzurum 1992.
- Macit, Muhsin, **"Dürr-i Yetîm"**, *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, Ankara 2003: II/ 252.
- Menekşe, Ömer, **"Türklerde Peygamber Sevgisi"**, *Diyanet*, Avrupa 2003 Mayıs.
- Ozak, Muzaffer, **Gülzâr-ı Ârifân**, İstanbul 1954.
- Özkan, Nevzat, **"Edebiyatımızda Dinî Konular ve Hz. Muhammed Sevgisi"**, *Erciyes*, Temmuz 1985, Y. 8, S. 91: 1-7.
- Özlem Yağmurları Na't Antolojisi-Berceste Dergisi 2005 Yılı Na't Yarışması Seçkisi**, Kayseri 2005.
- Sevgililer Sevgilisine Dünya ve Türk Edebiyatından Şiirler**, hzl. Adem Özbay, İstanbul 2002.
- Şener, H. İbrahim, **"Tâhirü'l-Mevlevî'nin Tesdîs-i Na't-i Şerîf-i Nâbî'si ve Tahlîli"**, *İstem*, Y.1, S. 1, Konya 2003: 17.
- Şener, Halil İbrahim, **"Mi'râciye ve Na't-ı Şerifler Mecmuasındaki Na'tların İşlenişi"**, İzmir Yüksek İslâm Enstitüsü Öğretim Üyeliği Tezi, İzmir 1985.
- Şener, Halil İbrahim, **"Türk Dîvan Edebiyatında Na't ve Bazı Na't Mecmuaları"**, *DEÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, İzmir 1986, S.III: 147-160.

- Şengün, Necdet, "Bitmez Bir Aşkın Serencâmı", *Burûciye Edebiyat*, Yıl 1, S. 2, Bahar 2008: 34.
- Taha, Ercüment, Gazel-Na'tlara Örnek Olarak Zâtî'nin Bir Şiirinin Tahlili, *Yağmur*, Y. 5, S. 21, 2003/4: 51.
- Tarih İçinde Hicret ve Na'tlar Antolojisi**, hzl. Türkiye Millî Kültür Vakfı Kültür Komitesi, İstanbul 1982.
- Tarlan, Ali Nihad, "Fuzûlî'ye Göre Hz. Peygamber", *Yeni Asya*, 7 Mart 1975: 6.
- Tarlan, Ali Nihad, "Hz. Peygamber", *Yeni Asya*, 14 Mart 1975: 6.
- Tarlan, Ali Nihad, "İki Cihânın Mahsûlü Ona Baha Olamaz", *Yeni Asya*, 12 Mart 1976: 2.
- Tarlan, Ali Nihad, "Na'tlar Arasında", *Hilâl*, Ankara 1962, III/26: 4.
- Tarlan, Ali Nihad, "Na'tlar Arasında", *Hilâl*, Ankara 1963, IV/ 43: 3.
- Tarlan, Ali Nihad, "Na'tlar Arasında", *Hilâl*, Ankara 1964, IV/44: 3.
- Tarlan, Ali Nihad, "Na'tlar Arasında", *Hilâl*, Ankara 1964, IV/45: 1.
- Tok, Vedat Ali, **Gül Arzusu (Na't Tahlilleri)**, Kayseri 2005.
- Yaraşır, Ömer, "Na'tlarda Hz. Muhammed", Kutlu Doğum Haftası, 4 Eylül 1993, Türkiye Diyanet Vakfı, Edirne Halk Eğitim Merkezi.
- Yavuz, Kemal, "Müştak Baba ve Na'tları", *İlmî Araştırmalar* 5, İstanbul 1997: 259-277.
- Yavuz, Kemal, "Na't Açısından Fuzûlî'nin Edebiyatımızdaki Yeri", Fuzûlî'yi Anma Paneli, 22 Aralık 1994, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Yeniterzi, Emine, **Divan Şiirinde Na't**, Ankara 1993.
- Yeniterzi, Emine, **Türk Edebiyatında Na'tlar (Antoloji)**, Ankara 1993.
- Yeniterzi, Emine, "Türk Edebiyatında Na'tlara Dair", *Türkler*, C. 11, Ankara 2002: 762-767.
- Yeniterzi, Emine, "Kadın Şairlerimizin Gözüyle Hz. Peygamber", *İnsan Sevgisi-2007 Yılı Kutlu Doğum Sempozyumu Tebliğ ve Müzakereleri*, Ankara 2008: 258-269.

- Yeniterzi, Emine, "Süleyman Çelebi *Mevlid*'inde Na't Muhtevası", *Uluslar Arası Süleyman Çelebi ve Mevlid-Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri Sempozyumu*, Osmangazi Belediyesi, Bursa 18-20 Ekim 2007: 143-155.
- Yeniterzi, Emine, "Türk Edebiyatında Na't", *TDV Kutlu Doğum Haftası II, Dinî Edebiyatın Dünü Bugünü Paneli 3 Ekim 1990*, Ankara 1992: 113-115.
- Yeniterzi, Emine, "Türk Edebiyatında Na'tlar", *Yağmur (Na't Özel Sayısı)*, Y.4, S.15: 10-15.
- Yeniterzi, Emine, "Na't", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 32, İstanbul 2006: 436-437.
- Yılmaz, Ahmet, "Türk Edebiyatında Kadın Şairler ve Na't", *Türkler*, C.11, Ankara 2002: 768-775.